

Beata Pyryt, Paulina Karpińska

JAKOŚĆ SOKÓW WARZYWNYCH W OPINII KONSUMENTÓW

Katedra Towaroznawstwa i Zarządzania Jakością
Akademii Morskiej w Gdyni

Kierownik: prof. dr hab. inż. P. Przybyłowski

Celem pracy było określenie preferencji konsumentów soków warzywnych, w oparciu o kwestionariusz ankiety zawierający pytania o upodobania smakowe oraz częstotliwość spożywania tych produktów. Określono także czynniki istotne dla respondentów przy zakupie soków warzywnych oraz ich opinie o jakości handlowej tych produktów. Na podstawie uzyskanych wyników stwierdzono, że większość osób biorących udział w badaniu rzadko spożywa soki warzywne. Najczęściej wybieranymi przez respondentów sokami warzywnymi były sok marchewkowy oraz pomidorowy. Najistotniejsze dla badanych konsumentów przy zakupie były jakość soków oraz ich walory smakowe.

Hasła kluczowe: preferencje konsumentów, soki warzywne.
Key words: consumer preferences, vegetable juices.

W Polsce spożycie soków, nektarów oraz napojów owocowych i warzywnych w przeliczeniu na mieszkańca stanowi 60–70% przeciętnej konsumpcji w krajach Europy Zachodniej, ale jest większe od średniego poziomu konsumpcji w krajach Europy Środkowo-Wschodniej. Spośród nowych krajów członkowskich UE wyższe niż w Polsce łączne spożycie soków, nektarów oraz napojów owocowych i warzywnych, jak również pozostałych napojów bezalkoholowych, notowano jedynie w Czechach i na Węgrzech. Całkowite spożycie nektarów i soków w 2009 r. wyniosło w Polsce 749 mln dm³ tj. 20 dm³ na osobę. Dzięki aktywnym staraniom rodzimych producentów oraz działaniom Stowarzyszenia Krajowa Unia Producentów Soków, kampania „5 porcji warzyw, owoców lub soku” odniosła zadowalające efekty, a spożycie soków znacząco wzrosło. Obecnie wiedza konsumenta na temat typów produktów jest większa, a ich wybór jest coraz bardziej świadomy, przy tym mniej ograniczony zasobnością portfela (1, 2). Picie soków warzywnych to jeden ze sposobów by zwiększyć dawkę dostarczanych organizmowi niezbędnych mikroelementów, soli mineralnych, witamin, a także antyutleniaczy oraz błonnika. Badania dowodzą, że substancje zawarte w sokach warzywnych są dużo łatwiej przyswajalne przez organizm ludzki niż te, które dostarczamy organizmowi poprzez suplementy diety w postaci tabletek czy płynnych preparatów. Wynika to ze składu, w jakim te związki znajdują się w tym produkcie, bowiem natura stworzyła złożoną i unikalną ich kompozycję niezwykle korzystną dla naszego organizmu. Dlatego też, eksperci od żywienia człowieka zalecają, aby częściej wybierać soki warzywne, a nie sięgać po syntetyczne preparaty witaminowo-mineralne (3, 4, 5).

Regularne spożywanie soków warzywnych pozwala na uzupełnienie niedoborów enzymów, witamin oraz biopierwiastków. Wszystkie te pierwiastki zawarte w soku dostarczane są w najłatwiejszej formie do przyswojenia przez komórki, dodatkowo nie obciążają wątroby ani układu trawiennego i w niezwykle szybkim czasie są rozprowadzane po organizmie. Dodatkową zaletą picia soków jest zawartość w nich prowitamin, które dopiero w organizmie ulegają przemianie w witaminy. Jednymi z najbardziej znanych związków z tej grupy są karoteny, które występują w marchwi, pomidorach oraz papryce. Dieta uboga w owoce, warzywa i ich przetwory, a obfitująca w białko, węglowodany, fosfor, siarkę oraz chlor prowadzi do stopniowego zakwaszania naszego organizmu. Konsekwencją tego jest osłabienie komórek, które stają się bardziej podatne na zwyrodnienia. Soki warzywne odznaczają się zasadowym działaniem głównie ze względu na zawartość w nich potasu oraz sodu, co pozwala wyrównać gospodarkę kwasowo-zasadową w organizmie. Ponadto, są także bogatym źródłem przeciwutleniaczy, co pozwala na zwiększenie obrony naszego organizmu przed wolnymi rodnikami. Dodatkowym atutem soków jest ich niska kaloryczność, zdolność do oczyszczania organizmu z toksyn oraz dostarczania znacznej dawki energii i wody, która to jest dużo łatwiej przyswajana przez nasze komórki (3, 4, 5, 6). Celem pracy było określenie preferencji konsumentów soków warzywnych, w oparciu o kwestionariusz ankiety zawierający pytania o upodobania smakowe oraz częstotliwość spożywania tych produktów, a także czynniki istotne dla respondentów przy zakupie soków warzywnych, jak również ich opinia o jakości handlowej tych produktów.

MATERIAŁ I METODY

Badanie przeprowadzono w maju 2012 r. w formie ankiety internetowej, która została rozesłana do respondentów przez portale społecznościowe. W badaniu wzięło udział 100 osób, które prawidłowo wypełniły ankietę składającą się z 14 pytań. Osoby otrzymały wiadomość z adresem strony <http://www.ankietka.pl/ankieta/86435/soki-warzywne.html> z prośbą o jej wypełnienie wraz z koniecznymi objaśnieniami dotyczącymi przedstawionych pytań. W ankiecie większość pytań stanowiły pytania zamknięte, jednak niektóre z nich dawały możliwość udzielenia odpowiedzi własnej przez respondenta w polu „inne”, gdy dana kategoria pytania, jego zdaniem nie zawierała odpowiedniej odpowiedzi. Pytanie otwierające ankietę dotyczyło częstotliwości spożywania soków warzywnych przez ankietowanych. Kolejne pytanie miało pozwolić określić preferencje smakowe badanych dotyczące soków warzywnych. Trzecie pytanie miało na celu ukazanie, który rodzaj soków, jednodniowe czy o przedłużonej dacie trwałości, ankietowani wybierają częściej. Następne pytanie dotyczyło znaczenia marki soków warzywnych dla respondentów przy wyborze tych produktów w miejscu zakupu. Piąte pytanie dotyczyło wskazania przez badanych czynników decydujących o wyborze soku warzywnego. Kolejne z pytań miało pozwolić określić, które marki dostępne na rynku polskim cieszą się największym uznaniem wśród badanych osób. Następne dwa pytania dotyczyły wskazania przez respondentów kryterium, dla którego kupują soki warzywne oraz podania, w jakich porach roku piją częściej ten rodzaj soków. Dziewiąte pytanie do-

tyczyło wskazania miejsca, gdzie najczęściej zaopatrują się w te produkty. W kolejnym pytaniu ankietowani mieli wskazać kwotę, jaką przeznaczają na zakup soków warzywnych w podanym okresie czasu. Pytanie jedenaste miało na celu uzyskanie od badanych respondentów odpowiedzi, jak oceniają jakość soków warzywnych dostępnych na polskim rynku. Ostatnie trzy pytania skierowane do ankietowanych to pytania z metryczki dotyczące ich płci, wieku oraz wykształcenia.

WYNIKI I ICH OMÓWIENIE

Wszystkie przedstawione wyniki wskazań procentowych zostały obliczone przyjmując bazę 100 podmiotów ankietowanych. Na podstawie uzyskanych wyników stwierdzono większy udział kobiet w przeprowadzonym badaniu, które stanowiły 69% ankietowanych, natomiast udział mężczyzn wynosił 31%. Ponad 60% respondentów, a dokładnie 63%, było w przedziale wiekowym pomiędzy 26 a 50 rokiem życia. Pozostałą część ankietowanych stanowili badani w wieku 18–25 lat i ich udział wynosił 32%, natomiast 5% respondentów to osoby po 51 roku życia. Spośród respondentów biorących udział w badaniu 62% posiadało wykształcenie wyższe, 35% wykształcenie średnie, natomiast 3% podało, że ma wykształcenie zawodowe. Na podstawie powyższych danych można stwierdzić, że grupę badanych stanowili ludzie młodzi, z wykształceniem wyższym lub w czasie studiów, z przewagą płci żeńskiej. Z udzielonych w badaniu odpowiedzi wynika, że 56% ankietowanych rzadko spożywa soki warzywne. Prawie o połowę mniej – 25% – deklaruje, że spożywają je kilka razy w tygodniu, natomiast 9% twierdzi, że pije soki warzywne przynajmniej raz w tygodniu. Spośród respondentów tylko 8% udzieliło odpowiedzi, iż codziennie spożywa soki wyprodukowane z warzyw. Największą popularnością pod względem smaku wśród soków warzywnych cieszył się sok marchewkowy, który uzyskał 35% wskazań respondentów. Równie popularnym wśród badanych okazał się sok pomidorowy, który uzyskał 32% głosów. Wynik 24% wskazań wśród respondentów uzyskały soki warzywno-owocowe, natomiast najmniejszą liczbę głosów – 8% – otrzymały soki wielowarzywne. Na podstawie uzyskanych wyników można stwierdzić, że ankietowani preferują soki z tych warzyw, które są najbardziej popularne w naszym kraju, a ich właściwości zdrowotne są znane i cenione wśród konsumentów od stuleci. Wśród badanych 67% sięga po soki o przedłużonej trwałości. Mniejsza część respondentów, a dokładnie 33%, preferuje soki o krótkiej dacie przydatności, czyli soki jednodniowe. Taki udział odpowiedzi może wynikać z różnic w cenie tych soków będących sumą kosztów zastosowanego procesu produkcji oraz wielkości opakowania, jaką otrzymują konsumenci. Odpowiedzi na pytanie dotyczące znaczenia marki podczas wyboru soków warzywnych wskazują, że ankietowani przywiązuje dużą wagę do tego aspektu. Dokładnie 59% badanych deklaruje, iż podczas wyboru soków warzywnych kierują się marką produktu, natomiast 41% twierdzi, że nie jest to czynnik ważny podczas zakupu tego produktu. Konsument sięgający po tą samą markę jest przekonany o zadowalających go cechach jakościowych zakupionego produktu. Duży wpływ na wybór konsumenta mają sami producenci, którzy prześcigają się w kampaniach reklamowych oraz usilnie przekonują do jakości swoich wyrobów. Znaczenie może mieć

także przyzwyczajenie konsumenta do danej marki i wybieranie produktów należących tylko do danego producenta. Jako jeden z najczęściej wskazywanych przez ankietowanych parametrów decydujących o wyborze soku warzywnego była jakość produktu. Takiej odpowiedzi udzieliło 40% respondentów twierdzących, że przy zakupie soków kieruje się właśnie jakością produktu. Kolejnym ważnym czynnikiem wskazanym przez badanych była cena produktu, którą 29% respondentów podało jako czynnik najważniejszy w podjęciu decyzji o zakupie soku warzywnego. Trzecie miejsce wśród wskazań ankietowanych zajął smak soku warzywnego, który dla 26% badanych jest czynnikiem najistotniejszym przy zakupie tego produktu. Zaledwie 5% spośród respondentów, stwierdziło, że wielkość opakowania to dla nich priorytetowy aspekt pomagający im podjąć decyzję o zakupie tego produktu. Analizując wyniki można wnioskować, iż większość ankietowanych chciałaby otrzymać produkt jak najlepszej jakości, w jak najbardziej korzystnej dla nich cenie, a przy tym spełniający ich oczekiwania, co do smakowitości produktu. Największą popularnością wśród badanych osób cieszyła się marka Tymbark. 37% ankietowanych wskazało, że najchętniej sięgają po produkty właśnie tej firmy. Na drugim miejscu znalazła się marka Hortex z 27% liczbą wskazań respondentów. Na trzecim miejscu znalazła się marka soków wpisana samodzielnie przez badanych, a mianowicie Marwit (16%), oferująca soki warzywno-jednodniowe. Popularność soków tej marki była większa, aniżeli soków marki Fortuna, które otrzymały 12% wskazań ankietowanych. Kolejne pytanie dotyczyło wpływu pory roku na częstotliwość spożywania soków warzywnych przez ankietowanych. Większość pytanym – 75% – odpowiedziała, że pora roku nie ma wpływu na częstsze spożycie przez nich soków warzywnych. Wśród respondentów 6% odpowiedziało, że częściej spożywa soki warzywno-jednodniowe zimą, natomiast 9% latem. Najmniej, bo zaledwie 3% respondentów odpowiedziało, że częściej piją soki warzywno-jednodniowe jesienią. Uzyskanie odpowiedzi od respondentów na kolejne pytanie miało na celu wskazanie aspektów, dla których ankietowani piją soki warzywno-jednodniowe. Większość badanych twierdzi, iż spożywają soki warzywno-jednodniowe ze względu na upodobania smakowe. Takiej odpowiedzi udzieliło 62% respondentów. Spośród ankietowanych 35% uważa, iż konsumpcja soków warzywnych wiąże się z korzyściami zdrowotnymi. Niewielki procent badanych, a dokładnie 3%, wpisało samodzielnie, że obie odpowiedzi są dla nich tak samo ważne. Uzyskane odpowiedzi na to pytanie mogą świadczyć o tym, że większość respondentów pije soki, bo lubi, natomiast pozostali wybierają je ze względu na posiadaną przez siebie wiedzę o korzystnym oddziaływaniu tych produktów na ich organizm. Jak wynika z odpowiedzi udzielonych przez respondentów miejscem, w którym ankietowani najczęściej dokonują zakupu soków warzywnych są supermarkety. Takiej odpowiedzi udzieliła ponad połowa badanych – 55%. Na drugim miejscu znalazły się osiedlowe sklepy z liczbą 33% wskazań ankietowanych, natomiast na trzecim uplasowały się sklepiki w pracy lub szkole uzyskując 12% odpowiedzi respondentów. Uzyskane wyniki wskazują, że znaczna część respondentów wybiera supermarkety najprawdopodobniej ze względu na szerszą gamę produktów oraz ceny, które w większości przypadków są niższe od tych oferowanych w sklepach osiedlowych. Analizując wyniki przeprowadzonego badania stwierdzono, że wydatki respondentów na soki warzywno-jednodniowe są bardzo zróżnicowane. Wśród ankietowanych 30% deklaruje, że tygodniowo na soki warzywno-jednodniowe wydaje od 10 do 15 zł, natomiast 17% przeznaczają mie-

sięcznie na te produkty od 30 do 40 zł. Niewiele ankietowanych, bo zaledwie 11% wskazało, że dziennie przeznaczają na sok warzywny od 2 do 3 zł. Badani mieli także możliwość podania kwoty, jaką przeznaczają na zakup tych produktów i z takiej opcji skorzystało 42% ankietowanych. W tej grupie odpowiedzi 15% respondentów wskazało, że na soki warzywne wydaje miesięcznie 10 zł, z kolei 2% odpowiedziało, że wydaje 50 zł. Także w tej grupie 12% badanych podało kwotę 5 zł tygodniowo, natomiast kwoty 5 zł oraz 15 zł miesięcznie odpowiednio 7% i 6% ankietowanych. Zróznicowanie odpowiedzi przy tym pytaniu może być uwarunkowane częstotliwością spożywania soków warzywnych, ich ceną oraz stanem świadomości żywieniowej ankietowanych. Na pytanie dotyczące postrzegania jakości soków warzywnych dostępnych na rynku polskim ponad połowa ankietowanych, a dokładnie 56%, odpowiedziała, że uznaje ją jako dobrą. Według 26% respondentów soki w naszym kraju są zadawalającej jakości, natomiast 15% badanych ocenia jakość soków jako bardzo dobrą. Zaledwie 1% badanych twierdzi, że nie jest zadowolona z jakości soków, a 2% nie miało zdania w tej kwestii. Potwierdzeniem, że soki warzywne dostępne na naszym rynku są dobrej jakości mogą być wyniki badań *Wołosiak i Miłosz (7)*, którzy badali soki marchwiowe oraz pomidorowe. W badaniach tych wykazano, że oceniane soki warzywne były bogatym źródłem składników mineralnych oraz naturalnych przeciwutleniaczy o potwierdzonej aktywności przeciwdrobnikowej. Wyniki badań dowodzą, że świadome odżywianie jest kluczem do lepszego zdrowia. U osób różnej płci często występują różnice w wiedzy dotyczącej prawidłowego odżywiania — kobiety wiedzą na ten temat więcej niż mężczyźni. Mężczyźni mają też mniejszą świadomość istnienia zaleceń żywieniowych oraz zagrożeń związanych z niezdrowymi nawykami żywieniowymi, podczas gdy kobiety częściej kojarzą zdrową dietę z jedzeniem większej ilości warzyw i owoców. Preferencje żywieniowe, choć w znacznym stopniu kształtowane w dzieciństwie, zmieniają się w czasie i można je także zmodyfikować u osób dorosłych. Przeważająca większość mieszkańców UE uważa, że to, co jedzą, jest dobre dla ich zdrowia, a 20% deklaruje nawet, że ich nawyki żywieniowe są bardzo zdrowe. Większość Europejczyków uważa, że stosowanie zdrowej diety jest łatwe i wiąże się ze spożywaniem większej ilości warzyw i owoców. Brak czasu i kontroli nad tym, co się je, to dwa główne powody podawane przez Europejczyków, jako wyjaśnienie trudności w stosowaniu zdrowej diety. Z danych wynika, że owoce są często uważane za produkt wygodny, natomiast warzywa już nie. Czynniki związane z wygodą takie, jak czas na przygotowywanie jedzenia i zakupy, dostępność sklepów oraz łatwość przygotowania i gotowania, są kwestiami ważniejszymi dla osób spożywających niewielkie ilości warzyw i owoców, niż dla osób jedzących dużo warzyw i owoców. Według danych FAO konsumpcja warzyw w Polsce stanowi 95,4% przeciętnego spożycia w UE – 27. Tylko 9 krajów ma wynik lepszy od nas. Kilku-procentowa różnica wynika z mniejszej popularności u nas pomidorów oraz ich przetworów (8). Zdaniem ekspertów tylko poprzez programy wspierające spożycie owoców, warzyw i ich przetworów (w tym zwłaszcza soków) możliwe jest zmniejszenie różnic w spożyciu tych produktów w Polsce i innych krajach. Wzrost spożycia owoców, warzyw i soków pitnych oznacza nie tylko poprawę kondycji zdrowotnej polskiego społeczeństwa, ale też poprawę sytuacji dochodowej krajowych wytwórców produktów ogrodniczych. Zmiana przyzwyczajeń żywieniowych kon-

sumentów, zwłaszcza wobec szerokiej podaży produktów oferowanych na rynku (w tym produktów niesprzyjających zdrowiu konsumenta), jest z natury procesem długotrwałym. Stąd konieczne jest systematyczne prowadzenie akcji edukacyjnych dotyczących zasad zdrowego żywienia i realizacja akcji promujących spożycie produktów sprzyjających poprawie kondycji zdrowotnej ludzi – w tym głównie owoców, warzyw i soków. Pomimo pozytywnych efektów kampanii „5 porcji warzyw, owoców lub soku” Polacy zbyt rzadko sięgają po warzywa, owoce i soki (1, 9).

WNIOSKI

1. Uzyskane wyniki dają podstawę do stwierdzenia, że osoby biorące udział w badaniu, rzadko spożywają soki warzywne.
2. Ponad połowa ankietowanych wybiera soki o przedłużonej dacie trwałości, wybierając przy tym określoną markę tych produktów. Najbardziej preferowane przez respondentów marki soków warzywnych to Tymbark, Hortex oraz Marwit.
3. Decydujące znaczenie dla badanych konsumentów przy zakupie soków warzywnych ma ich jakość oraz smak. Ze względu na smak respondenci preferują przede wszystkim sok marchwiowy oraz pomidorowy.
4. Badani najczęściej wybierają soki warzywne ze względu na ich walory smakowe, natomiast rzadziej czynnikiem decydującym o wyborze są walory zdrowotne tych produktów.
5. Zakupu soków warzywnych ankietowani najczęściej dokonują w supermarketach przeznaczając kwotę od 5 do 15 zł tygodniowo.
6. Ponad połowa respondentów uważa, że spożywane przez nich soki warzywne są dobrej jakości.
7. Ankietowani biorący udział w badaniu to w głównej mierze ludzie młodzi, aktywni zawodowo oraz wykształceni, jednak niezbyt często pijący soki warzywne.

B. Pyryt, P. Karpińska

CONSUMERS' OPINIONS ON THE QUALITY OF VEGETABLE JUICES

Summary

The objective of this study was to identify consumer preferences regarding vegetable juices based on a survey containing questions about preferred flavours and the frequency of consumption of these products, factors important for respondents determining the purchase of vegetable juices, and consumer's opinions on the commercial quality of these products. The obtained results demonstrated that the majority of subjects taking part in the survey rarely consume vegetable juices. Respondents most frequently chose vegetable juices such as carrot juice and tomato juice. The quality of juices and their palatability were major factors determining the purchasing decisions of consumers.

PIŚMIENNICTWO

1. *Nosecka B.*: Rynek soków, nektarów oraz napojów owocowo-warzywnych. Przem. Spoż., 2011; (65) 06: 2-6. – 2. *Zimakiewicz M.*: Europejski i polski rynek soków i nektarów w 2009 r. Przem. Ferment. i Owoc.-Warzyw., 2010; 7-8: 54-56. – 3. *Czerwińska D.*: Smakowite źródło zdrowia. Przegląd Gastro-

nomiczny, 2011; 5: 6-7. – 4. *Groele B.*: Soki klarowne, naturalnie mętne, przecierowe lub z dodatkiem przecieru. *Przem. Ferment. i Owoc.-Warzyw.*, 2010; 7-8: 33/3. – 5. *Płocharski W.*: Soki – bez nich żyć się już nie da. *Przem. Ferment. i Owoc.-Warzyw.*, 2006, 7-8, 16-22. – 6. *Hoffmann M.*: Soczysty temat. *Przegląd Gastronomiczny*, 2009; 10: 10-11. – 7. *Wołosiak R., Miłosz K.*: Porównanie jakości wybranych soków marchwiowych i pomidorowych. *Bromat. Chem. Toksykol.*, 2012; 3: 711-716. – 8. www.eufic.org/article/pl/expid/Konsumpcja-warzyw-owocow-Europie/ Konsumpcja warzyw i owoców w Europie – czy Europejczycy spożywają ich wystarczająco dużo? *Przegląd EUFIC*, 2012; 1. – 9. *Pawlak J.*: Rozwój i kondycja branży soków w Polsce na tle UE. *Przem. Ferment. i Owoc.-Warzyw.*, 2011; 4: 6-8.

Adres: 81-225 Gdynia, ul. Morska 81-87.